

جوهر الاهی از منظر اسپینوزا

صالح حسن زاده*

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۹/۱۱ - تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۲/۱۵

DOI: 10.22096/ek.2020.43898.1012

چکیده

مبنای آرای فلسفی اسپینوزا جوهر یگانه است. تبیین موجودات متکثر تنها با مراجعه به جوهر نامتناهی که اسپینوزا آن را «خداوند یا طبیعت» نامیده است، ممکن می‌گردد. به باور اسپینوزا، اشیاء متناهی ضرورتاً برآمده از جوهر نامتناهی‌اند. از نظر اسپینوزا، کل عالم غیر خدا، حالت نام دارد که با ضرورت ازلی از ذات جوهر یگانه به وجود آمده است. اسپینوزا با تحلیل جوهر به این نتیجه می‌رسد که تنها یک جوهر وجود دارد که از لحاظ صفت نامتناهی و ازلی است. به باور وی، جوهر نامتناهی الاهی، تقسیم‌ناپذیر و یگانه است؛ هر چیزی که هست در خدا هست، ممکن نیست جز خدا جوهری موجود باشد و یا به تصور آید. در این نوشتار به روش تحلیل محتوایی، اثبات می‌شود که از نظر اسپینوزا خدا، انسان و جهان مادی همه اجزاء یک جوهرند و هر چیز چه مادی چه معنوی، بُعد یا امتداد خداوند است و جوهر یا خداوند، وجودی است نامتناهی که باید ذات او دربرگیرنده همه موجودات و همه واقعیت‌ها باشد. این نگاه در روزگار مسیحیت، ناب‌ترین نوع وحدت وجودی است که اسپینوزا آن را اظهار می‌کند. وی در این حد توقف نکرد، بلکه پا را بسی فراتر نهاده و با نفی غایت، اراده و عقل از خدا،

مفهوم یا معنای سنتی خدا در تفکر مسیحی را کنار گذاشت. همچنین راه حل اسپینوزا برای این چالش که همه توانی و همه دانی خدا چگونه با آزادی انسان سازگار است، حتا به روش خود وی هم رضایت بخش نیست.

واژگان کلیدی: جوهر؛ خدا؛ جهان؛ صفت؛ اسپینوزا.

